

Dorota Jegorow

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II
e-mail: dorotajegorow@kul.pl

**DYSPROPORCJE W ROZWOJU PAŃSTW
CZŁONKOWSKICH UNII EUROPEJSKIEJ
(W KONTEKŚCIE DOCHODÓW
INDYWIDUALNYCH I KRAJOWYCH)**

**DIFFERENCES IN THE DEVELOPMENT
OF MEMBER STATES OF THE EUROPEAN UNION
(IN THE CONTEXT OF INDIVIDUAL
AND DOMESTIC REVENUE)**

DOI: 10.15611/pn.2017.498.11

JEL Classification: C13, F15, O11, R10

Streszczenie: Szczególne miejsce w integracji europejskiej XXI wieku przypisane zostało mechanizmom polityki spójności. Wdrażane programy pomocowe, łącznie z ustanawianym prawodawstwem, z założenia mają doprowadzić do zniwelowania dysproporcji rozwojowych pomiędzy regionami Unii Europejskiej. Weryfikacja przyjętych celów może odbywać się poprzez analizę porównawczą dochodów osiągniętych przez poszczególne kraje, jak i indywidualnie przez obywateli. Choć przeprowadzone badanie wskazuje na pozytywne zmiany w relacji wielkości rozważanych indywidualnych i zagregowanych wskaźników, to jednak tempo tych zmian jest na tyle niskie, że realna konwergencja wydaje się bardzo odległa.

Słowa kluczowe: konwergencja, nierówności rozwojowe, polityka spójności, rozwój społeczno-gospodarczy, Unia Europejska.

Summary: A special place in the European integration of the 21st century was attributed to cohesion policy mechanisms. Implemented aid programs, including the legislation in place, are supposed to lead to the elimination of development disparities between the regions of the European Union. The objectives can be verified through a comparative analysis of income of individual countries and citizens. The study, though, points to positive changes in the size of the individual and aggregate indicators considered, but the pace of these changes is so low that real convergence seems to be very distant.

Keywords: convergence, development inequalities, cohesion policy, socio-economic development, European Union.

1. Wstęp

Nurtująca wielu ekonomistów problematyka pogłębiających się nierówności społeczno-gospodarczych zwięźzona została bogatym dorobkiem w postaci prac teoretycznych i empirycznych. Wspólnym mianownikiem prowadzonych rozważań jest przeświadczenie o negatywnym wpływie trwałych i wysokich dysproporcji na rozwój. W tym kontekście należy postrzegać narastające problemy Unii Europejskiej (UE), która pomimo wielu wysiłków organizacyjno-finansowych daleka jest od wewnętrznej spójności społeczno-gospodarczej. W układzie dynamicznym relacje pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi wprawdzie zmieniają się, jednak dystans rozwojowy pomiędzy skrajnie klasyfikowanymi gospodarkami narodowymi nie zmniejsza się w sposób istotny.

Ekonomia nie poradziła sobie dotychczas z problematyką precyzyjnego pomiaru rozwoju społeczno-gospodarczego. Nie zmienia to jednak faktu, że najczęściej wykorzystywanym w tym zakresie wskaźnikiem jest produkt krajowy brutto (PKB), chociaż odnosi się on do wzrostu gospodarczego. Kolejny problem dotyczy identyfikowania indywidualnych korzyści społeczno-gospodarczych, jakie odnoszą obywatele, przez pryzmat rachunków narodowych. Przeprowadzone badanie empiryczne o charakterze ilościowym oparte zostało na wskaźniku PKB oraz wybranych miernikach dochodów netto pochodzących z bazy danych Eurostatu, prezentowanych w układach przestrzennych i czasowych. Konfrontacja danych statystycznych, opisujących całe gospodarki, w odniesieniu do indywidualnych korzyści finansowych poszczególnych obywateli stanowi próbę uchwycenia różnic mających charakter międzynarodowy. Tak postawiony cel badania osiągnięty został poprzez zastosowanie wskaźnikowo-relacyjnej analizy statystycznej, uwzględniającej kontekst dynamiczny, w tym uproszczoną predykcję opartą na modelu trendu. Kontekst jakościowy rozważań stanowią studia literaturowe dotyczące aktualnych problemów UE. Wyniki przeprowadzonego badania wpisują się w funkcję poznawczą ekonomii w zakresie badania efektywności polityki spójności UE oraz metodologii międzynarodowych analiz porównawczych opartych na wskaźnikach indywidualnych i syntetycznych.

2. Spójność społeczno-gospodarcza w zjednoczonej Europie

Jednym z głównych celów UE jest umacnianie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej. Poprzez liczne działania i przy użyciu znacznej części środków finansowych z budżetu UE podejmowane są próby wyrównywania dysproporcji między regionami. Stanowi o tym artykuł 174 Traktatu o funkcjonowaniu UE.

Studia nad rozwojem UE wpisują się w bardzo bogaty interdyscyplinarny dorobek naukowy. Jednak formułowane oceny *ex post* efektów rozwiązań wdrożonych dotychczas w praktykę społeczno-gospodarczą różnią się istotnie. Brak konsensusu w tym zakresie ma wielorakie podłoże, wynika zarówno z prymatu polityki nad

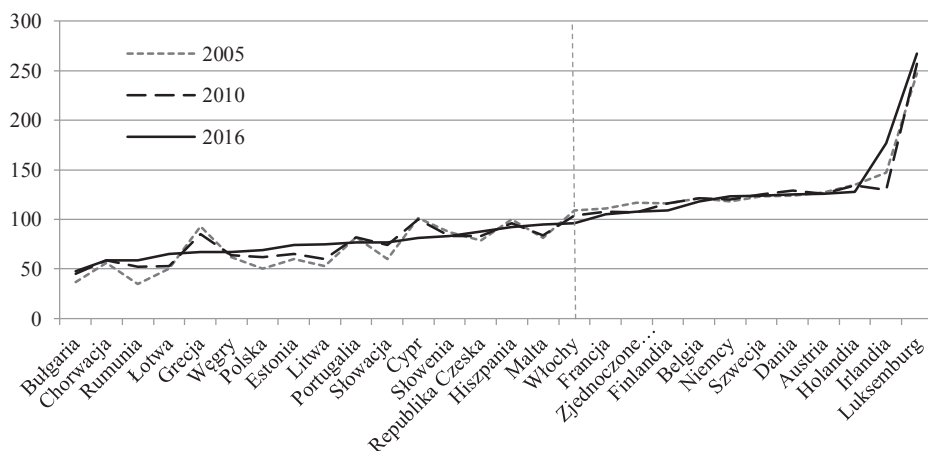
realną sferą gospodarki, jak i z nadmiaru wizji i planowania [Jegorow 2016f] przy braku ewaluacji przedsięwziętych działań finansowanych przy współudziale środków publicznych [Jegorow 2012, 2016c]. W efekcie formułowane wizje rozwoju, teoretycznie ukierunkowane na budowę spójnego społeczeństwa i gospodarki europejskiej, w konfrontacji z podejmowanymi w tym zakresie działaniami nie poddają się pozytywnej empirycznej weryfikacji [Jegorow 2015, 2016a, 2016b]. Równolegle w prowadzonym dyskursie naukowym wskazuje się na realną możliwość wpływu polityki regionalnej UE, z całym jej instrumentarium, na osiągnięcie spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej. Podkreśla się jednocześnie niezwykle ważną rolę polityki oraz wysoki poziom złożoności obszaru problemowego [Greta, Tomczak-Woźniak 2013; Kudelko i in. 2011]. Proces niwelowania różnic rozwojowy jest długotrwały i nie należy oczekiwać w tym zakresie szybkich efektów, a tym bardziej pełnej równości [Kudelko 2014]. Problem tkwi jednak w tym, że kompetencje reformatorskie spoczywają na instytucjach, które od lat formułują te same wyzwania bez głębszej refleksji nad brakiem realizacji założonych celów. Pożądanego efektu konwergencji, dotyczącego zbieżności, wydaje się coraz bardziej odległy, a jednocześnie nasila się zjawisko dywergencji na różnych poziomach podziału terytorialnego. Odbija się to równolegle z realizacją wysokobudżetowych projektów w ramach polityki spójności [Jegorow 2016d, 2017].

3. Produkt krajowy brutto – ujęcie przestrzenne i dynamiczne

Analizy oparte na PKB stanowią podstawowy wymiar diagnostyczny zarówno gospodarek narodowych, jak i całej UE. Poszczególne państwa członkowskie w oparciu o dynamikę zmian PKB przeprowadzają oceny wzrostu gospodarczego, które jednocześnie przekładają na rozwój gospodarczy. Faktem bowiem jest, że to stan gospodarek jest podstawową determinantą bytu ludności je tworzącej. Oczywiście jest to zależność wysoce szacunkowa i często prowadząca do błędnych wniosków. Wychodząc poza postrzeganie współczesnej gospodarki jako spirali wzrostu [Binswanger 2011], w przypadku której dość dobrze sprawdzają się modele ekonomiczne, a jednocześnie na plan dalszy odsuwane są źródła wzrostu i jego efekt jakościowy, identyfikowany jako rozwój łącznie z poziomem jego spójności [Jegorow 2016b], przeprowadzona analiza, wykorzystująca dane Eurostatu, oparta została na relatywnym ujęciu PKB, uwzględniającym kontekst regionalny, ludnościowy, czasowy i nabywczy. Niezależnie od wielu dylematów dotyczących pomiaru i interpretacji PKB, to właśnie ten wskaźnik warunkuje poziom funduszy europejskich trafiających do poszczególnych regionów UE w ramach polityki spójności.

Systematyczny wzrost wskaźnika PKB na mieszkańca w standardzie siły nabywczej (SSN) w większości krajów UE powoduje, że klasyfikacja oparta na indeksie $UE28 = 100$ (GDP *per capita in PPP* – Index: EU28 = 100) nie wnosi istotnych zmian w rankingach uwzględniających lata 2005, 2010 i 2016. Grupa siedemnastu państw, dla których badany wskaźnik w roku 2016 uplasował się poniżej granicz-

nego poziomu 100, w latach wcześniejszych również nie przekroczył tego progu, z wyjątkiem Włoch. Analogicznie w przypadku jedenastu pozostałych państw, w kolejnych okresach sprawozdawczych zanotowane zostały zbliżone wartości badanego wskaźnika, plasujące się powyżej poziomu 100 (rys. 1). Zarysowana stałość w prezentowanym rankingu jest wyrazem utrzymujących się dystansów rozwojowych pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi UE.

Rys. 1. PKB na mieszkańca w SSN (UE28 = 100)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tec00114> (7.08.2017).

Tabela 1. Korelacja PKB na mieszkańca w SSN (UE28 = 100) szeregów przestrzennych państw członkowskich UE wg danych z lat 2005, 2010 i 2016

Korelacja	Lata	Współczynnik korelacji	Istotność (dwustronna)
Pearsona	2005/2010	0,987**	0,000
	2005/2016	0,950**	0,000
	2010/2016	0,962**	0,000
Tau b Kendalla	2005/2010	0,927**	0,000
	2005/2016	0,844**	0,000
	2010/2016	0,878**	0,000
Rho Spearmana	2005/2010	0,989**	0,000
	2005/2016	0,945**	0,000
	2010/2016	0,962**	0,000

** Korelacja jest istotna na poziomie 0,01 (dwustronnie).

Źródło: opracowanie własne.

Istniejące relacje potwierdza analiza korelacji, której wyniki wskazują na bardzo wysoką zależność w układzie przestrzenno-dynamicznym. Tym samym można sformułować wniosek o względnej trwałości relacji wartości analizowanych wskaźników w czasie.

Utrzymywanie się w czasie wartości analizowanego wskaźnika PKB w poszczególnych gospodarkach narodowych powoduje nieznaczne zmiany w relacji pomiędzy skrajnie sklasyfikowanymi państwami, tj. Luksemburgiem i Bułgarią. Wynik zanotowany w roku 2005 – 6,7:1, w roku 2016 nieznacznie zmniejszył się do poziomu 5,6:1. W przypadku pozostałych gospodarek narodowych lata 2005-2016 przyniosły najwyższy przyrost analizowanego wskaźnika w Rumunii – 69% i na Litwie – 42%, a najwyższy spadek w Grecji – 28% i na Cyprze – 20%.

4. Dochody netto – ujęcie przestrzenne i dynamiczne

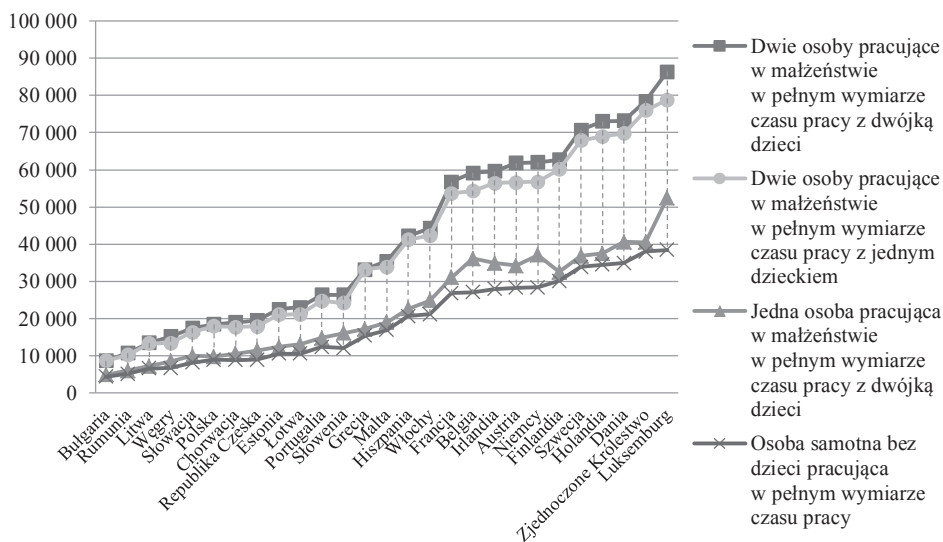
Produktywność gospodarek nie jest tożsama z sytuacją ekonomiczną poszczególnych obywateli. Problem tkwi zarówno w poziomie dochodów, jak i ich redystrybucji. Dziedzictwo historyczne, pociągające za sobą konsekwencje ekonomiczne połączone z uwarunkowaniami kulturowymi, tworzy zasadniczo odmienne warunki pracy i płacy w poszczególnych krajach członkowskich UE. Włączając do tego problematykę nierówności społeczno-gospodarczych, stanowiących jedno z najważniejszych wyzwań współczesności, mających tło ekonomiczne [Stiglitz 2015], szacowanie rozwoju poszczególnych gospodarek krajowych wymaga identyfikacji indywidualnych korzyści ekonomicznych. Przyjmując założenie o spójnym rozwoju UE, niezwykle użyteczne są w tym przypadku dochody netto. Pominięcie w analizie należnych danin publicznych nie tworzy jednoznacznie weryfikowalnych podstaw do analizy relatywnej. Problemem jest bowiem siła nabywcza pieniądza. Biorąc jednak pod uwagę swobody wspólnego rynku UE (przepływ: towarów, usług, kapitału i osób), kwestia ta staje się w praktyce drugorzędna. Jednocześnie faktem jest, że dysproporcje w dochodach netto obywateli UE są na tyle wysokie, że zagregowane wskaźniki opisujące gospodarkę UE nie mają statystycznego uzasadnienia z uwagi na zbyt wysoką dyspersję regionalną i indywidualną.

Biorąc pod uwagę skrajne pozycje zaprezentowane na rys. 2, okazuje się, że w każdej z czterech analizowanych kategorii dochodów netto w roku 2015 wyniki różniły się dziesięciokrotnie. Oznacza to, że relacja dochodów netto uzyskiwanych w Luksemburgu w stosunku do Bułgarii wynosiła 10:1.

Biorąc pod uwagę kontekst czasowy, należy jednocześnie zaznaczyć, że w roku 2006 (rys. 3) różnica ta była prawie dwudziestokrotna (20:1)¹. Fakt ten w kontekście prowadzonej analizy należy ocenić pozytywnie, jednak w żadnym wypadku nie można przyjąć, że istniejące obecnie dysproporcje wpisują się w filozofię spójnego rozwoju społeczno-gospodarczego UE.

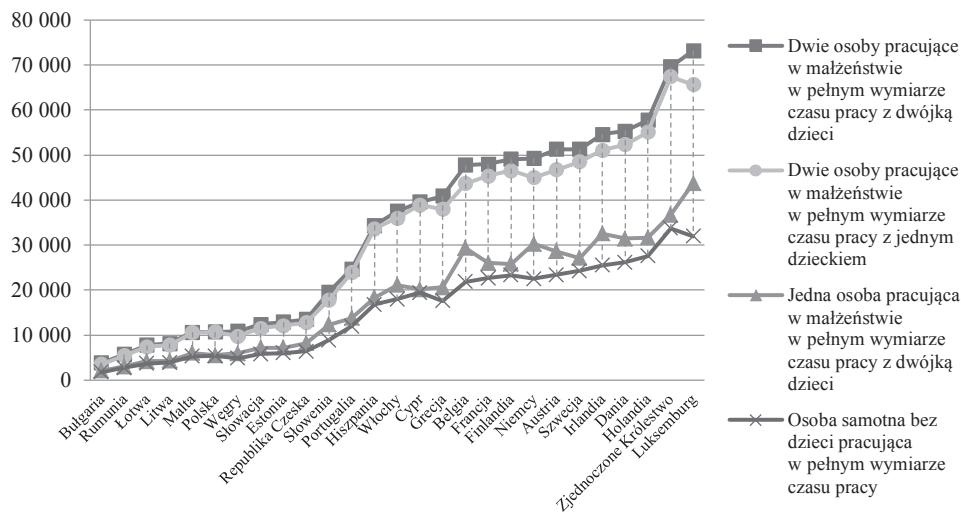
---

¹ Zestawienie z 2015 roku nie uwzględnia Cypru, natomiast zestawienie z roku 2006 nie uwzględnia Chorwacji.

Rys. 2. Wybrane mierniki dochodów netto w roku 2015 w EUR

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_nt_net&lang=en (7.08.2017).

Rys. 3. Wybrane mierniki dochodów netto w roku 2006 w EUR

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_nt_net&lang=en (7.08.2017).

Tabela 2. Korelacja zarobków netto (w kategorii: dwie osoby pracujące w małżeństwie w pełnym wymiarze czasu pracy z dwójką dzieci) szeregów przestrzennych państw członkowskich UE na podstawie danych z lat 2006 i 2015

Korelacja	Współczynnik korelacji	Istotność (dwustronna)
Pearsona	0,967**	0,000
Tau b Kendalla	0,822**	0,000
Rho Spearmana	0,940**	0,000

** Korelacja jest istotna na poziomie 0,01 (dwustronnie).

Źródło: opracowanie własne.

nych. Jednak z perspektywy utrzymujących się w czasie względnie trwałych różnic w wartościach analizowanych mierników efekty realizacji przedsięwzięć w ramach polityki spójności należy ocenić jako nieadekwatne do założeń.

Otrzymane wyniki wpisują się we wnioski płynące z raportu GfK Purchasing Power Europe 2017. Nierównomierne rozłożenie dochodu rozporządzalnego netto w Europie plasuje na skrajnych biegunach Lichtenstein i Ukrainę w relacji 67:1. Z kolei sklasyfikowany najwyżej w UE Luksemburg pozostaje w relacji Bułgarią w stosunku 8,8:1 [GfK 2017].

5. PKB i dochody netto – aproksymacja i prognoza

Zidentyfikowane dysproporcje w zakresie skwantyfikowanego wymiaru gospodarek narodowych UE, a jednocześnie ich względna trwałość dają podstawy do zastosowania modelowania prognostycznego opartego na funkcji trendu. Szeregi czasowe objęte badaniem zbudowane zostały ze wskaźników wyznaczonych na bazie relacji dla skrajnie sklasyfikowanych państw, tj. Luksemburga i Bułgarii. Dopasowanie teoretycznej funkcji trendu do danych empirycznych oparte zostało na pięciu funkcjach.

5.1. Aproksymacja i prognoza PKB

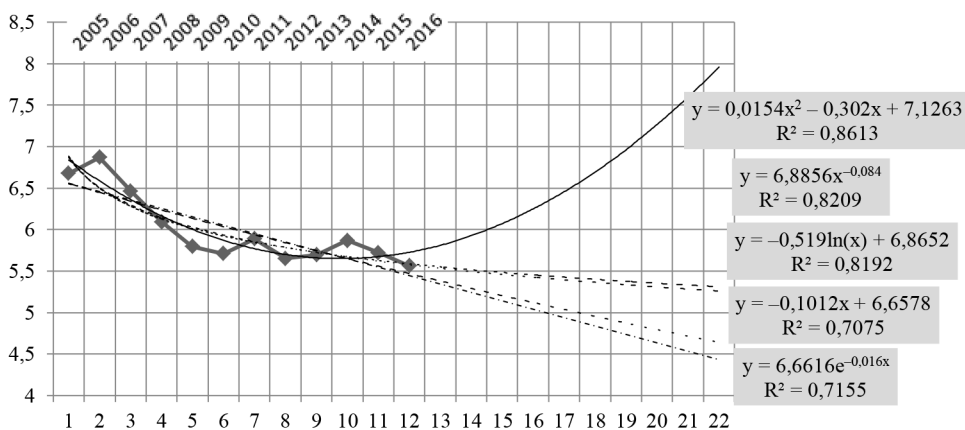
Uproszczone modelowanie prognostyczne oparte na funkcji trendu nie daje jednoznacznych podstaw do wyboru jednej funkcji charakteryzującej się najwyższą dobrocią dopasowania do danych empirycznych (rys. 4). Najwyższa wartość współczynnika determinacji (R^2)² zanotowana została w przypadku funkcji kwadratowej,

² Klasyfikacja funkcji trendu odbywa się na podstawie kryterium najniższej końcowej starty, tj. kryterium najwyższej wartości współczynnika determinacji.

Niewielkie zmiany w pozycjach poszczególnych państw w zaprezentowanych rankingach, odnoszących się do roku 2006 i 2015, mają swoje potwierdzenie w analizie korelacji, której wyniki wskazują na bardzo wysoką zależność w układzie przestrzenno-dynamicznym. Tym samym można sformułować wniosek o względnej trwałości relacji wartości analizowanych mierników w czasie.

Względna trwałość pozycji poszczególnych państw w rankingu zarobków nie tworzy podstaw do negatywnej oceny procesów integracyj-

natomiast najniższy błąd standardowy oceny modelu (S)³ wyznaczony został w przypadku funkcji potęgowej. Każda z tych funkcji wskazuje jednak na odmienne kierunki kształtowania się wartości analizowanej zmiennej w przyszłości. Zakładając jednak, że pożądanym kierunkiem zmian jest sukcesywnie zmniejszanie się dystansu skrajnie klasyfikowanych państw, optymalnym wyborem jest funkcja potęgowa.

Rys. 4. Relacja PKB na mieszkańca w SSN (UE28 = 100): Luksemburg – Bułgaria oraz prognoza w oparciu o model trendu: kwadratowego, potęgowego, logarytmicznego, liniowego i wykładniczego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: <http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=tec00114> (7.08.2017).

Rozwiązanie równania: $2 = 6,8856x^{-0,084}$, sprowadzające relację skrajnie sklasyfikowanych państw do poziomu 2:1, prowadzi do wyniku wskazującego horyzont czasowy odległy o około 2,5 mln lat. Rozwiązanie to należy jednak traktować wyłącznie w kategoriach rachunku matematycznego, ale jednocześnie trzeba wziąć pod uwagę fakt, iż zasadniczy wpływ na obliczenia miał jednoznacznie gasnący trend spadkowy.

5.2. Aproksymacja i prognoza dochodów netto

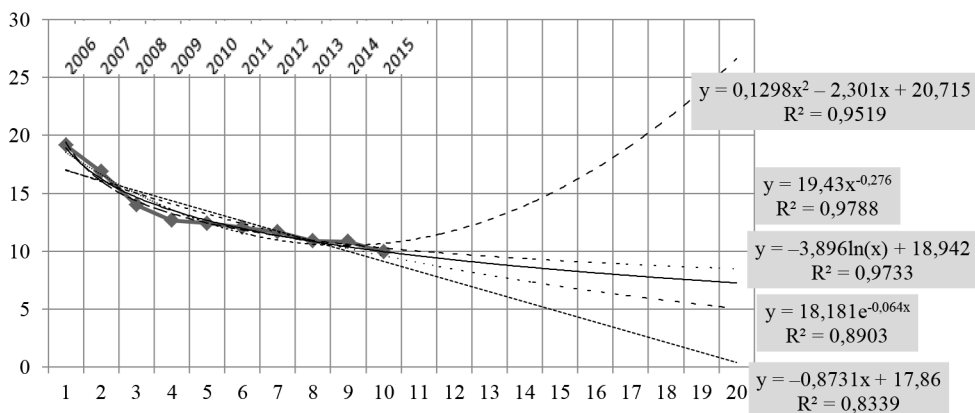
Zakładając, że zmiany w wysokości dochodów netto będą dokonywać się w porównywalnym tempie, jak w latach 2005-2015, zbliżenie się skrajnie sklasyfikowanych państw do relacji 2:1 może zostać opisane równaniem: $20\left(\frac{1}{2}\right)^n = \frac{1}{2}$, gdzie n oznacza dekadę⁴. Jego rozwiązanie określa cezurę czasową wyznaczającą moment, w którym

³ Błąd oszacowania całego modelu. Jego niższa wartość świadczy o lepszym dopasowaniu teoretycznej funkcji trendu do danych empirycznych. Modele: kwadratowy: S = 0,179; potęgowej: S = 0,031; logarytmiczny: S = 0,193; wykładniczy: S = 0,039; liniowy: S = 0,246.

⁴ Przyjmując w uproszczeniu, że w ciągu dekady analizowana relacja zmniejsza się o 50%.

wynagrodzenia w Luksemburgu będą dwukrotnie wyższe niż w Bułgarii. Według uproszczonego rachunku nastąpi za 43 lata ($n = 5,32$). Gdy jednak symulacja zostaje oparta na analizie regresji, wyniki okazują się zdecydowanie mniej optymistyczne (rys. 5). Uproszczone modelowanie prognostyczne oparte na funkcji trendu zwraca najwyższą dobroć dopasowania do danych empirycznych krzywej opisaną funkcją potęgową. Świadczy o tym najwyższa wartość współczynnika determinacji (R^2) przy jednocześnie najniższym błędzie standardowym oceny modelu (S)⁵.

Rys. 5. Relacja zarobków netto Luksemburg – Bułgaria (w kategorii: Dwie osoby pracujące w małżeństwie w pełnym wymiarze czasu pracy z dwójką dzieci) oraz prognoza w oparciu o model trendu: kwadratowego, potęgowego, logarytmicznego, wykładniczego i liniowego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=earn_nt_net&lang=en (7.08.2017).

Rozwiązanie równania: $2 = 19,43x^{-0,276}$ prowadzi do wyniku wskazującego horyzont czasowy odległy o około 3,8 tys. lat, co oznacza wiek LX. Wynik ten należy jednak traktować wyłącznie w kategoriach rachunku matematycznego, ale jednocześnie trzeba brać pod uwagę fakt, iż zasadniczy wpływ na obliczenia miał wyraźnie gasnący trend spadkowy. Dopuszczalny horyzont czasowy prognozy można rozpatrywać w perspektywie dekady. W przypadku tej symulacji dla $x = 20$, $y = 8,5$, czyli analizowana relacja sprowadza się do poziomu 8,5:1.

Zastosowana aproksymacja jest wysoce przybliżonym potencjalnym obrazem przyszłości. Niestrukturalne modelowanie prognostyczne poza tym, że z założenia bazuje na zasadzie *ceteris paribus* (niezmienniczego wpływu czynników zewnętrznych na analizowane zjawisko), ograniczone zostało tylko do jednego z wielu możliwych do zastosowania modeli. Ponadto dopuszczalność prognoz oparta została tylko

⁵ Modele: kwadratowy: $S = 0,720$; potęgowa: $S = 0,032$; logarytmiczny: $S = 0,501$; wykładniczy: $S = 0,072$; liniowy: $S = 1,251$.

na jednej ocenie *ex ante* oraz nie przeprowadzono symulacji w oparciu o błędy *ex post*. Nie bez znaczenia pozostaje niewielka liczba obserwacji, składająca się na analizowane szeregi czasowe. Nie zmniejsza to jednak wartości poznawczej wyników modelowania przeprowadzonego w oparciu o ograniczone instrumentarium statystyczne.

6. Zakończenie

Nasilający się dyskurs wokół zawodności uznanych teorii ekonomicznych umocowany jest w bogatych rozważaniach empirycznych. Nie zmienia to faktu, że formułowane w tym zakresie sądy niejednokrotnie różnią się niemal w całości. W przypadku konfrontacji założeń teoretycznych wpisanych w politykę spójności UE z praktyką gospodarczą efektywność stosowanego instrumentarium należy ocenić jako znikomą.

Zastosowana aproksymacja oparta na szeregach czasowych i przestrzennych dochodów krajowych oraz indywidualnych odnoszących się do terytorium UE dowodzi wyraźnej dyspersji rozwojowej w ujęciu retrospektywnym i projekcyjnym. Zidentyfikowana stałość dystansów rozwojowych w analizowanych kategoriach poznawczych, w układzie wyznaczonym przez poszczególne gospodarki narodowe, nie daje podstaw do twierdzenia o istnieniu realnych szans na zbliżenie poziomu rozwoju w nieodległej perspektywie czasowej. Oczywiście w zastosowanym podejściu nie uwzględniono wpływu czynników zewnętrznych na analizowane zjawisko, co wynika z ograniczeń modelowania ekonometrycznego. Głębszy kontekst przeprowadzonej analizy wymaga włączenia w proces antycypowania kwestii wykraczających poza dane statystyczne, a osadzonych m.in. w uwarunkowaniach prawnych, politycznych, kulturowych i dziedzictwie narodowym.

Literatura

- Binswanger H.C., 2011, *Spirala wzrostu. Pieniądz energia i kreatywność w dynamice procesów rynkowych*, Zysk i S-ka Wydawnictwo, Poznań.
- GfK, 2017, *GfK Purchasing Power Europe 2017*, Bruchsal.
- Greta M., Tomczak-Woźniak E., 2013, *Problem spójności w nowej polityce regionalnej UE na lata 2014-2020*, Optimum. Studia Ekonomiczne, nr 4 (64), s. 3-12.
- Jegorow D., 2012, *Spójność społeczna i gospodarcza w zjednoczonej Europie – utopia sukcesu*, [w:] Jegorow D. (red.), *Wpływ sektora B+R na wzrost konkurencyjności polskiej gospodarki poprzez rozwój innowacji*, tom 4, Chełmskie Stowarzyszenie Rozwoju Społeczno-Gospodarczego CIVIS, Chełm, s. 109-118.
- Jegorow D., 2015, *Fundusze europejskie – stymulanta i destymulanta rozwoju Polski*, Roczniki Ekonomii i Zarządzania, tom 7(43), s. 7-20.
- Jegorow D., 2016a, *Deprecjacja projektu Unia Europejska – założenia versus efekty (permanentny stan nierównowagi rozwojowej w XXI wieku)*, [w:] Kotowska-Jelonek M. (red.), *Ekonomiczne wyzwania rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i regionów*, Seria: Monografie, Studia, Rozprawy M78, Politechnika Świętokrzyska, Kielce, s. 53-63.

- Jegorow D., 2016b, *Ekonomia, polityka i rozwój – w poszukiwaniu źródeł problemów Unii Europejskiej*, Journal of Modern Science, nr 4, s. 355-372
- Jegorow D., 2016c, *Ewaluacja polityki spójności: ilość versus jakość*, Studia i Prace WNEiZ US, nr 46/2, s. 255-264.
- Jegorow D., 2016d, *Odmienne priorytety rozwojowe polskich województw w kontekście absorpcji funduszy europejskich w latach 2004-2013*, [w:] Brandenburg H., Sekuła P. (red.), *Projekty regionalne i lokalne – sukces projektu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice, s. 149-165.
- Jegorow D., 2016e, *Planowanie strategiczne w rozwoju regionalnym – Polska w perspektywie 2020 roku*, *Przedsiębiorczość i Zarządzanie*, t. XVII, z 4, cz. 1, s. 71-81.
- Jegorow D., 2017, *Odmienność regionalna alokacji funduszy europejskich w Polsce w ramach polityki spójności w perspektywie 2007-2013*, *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, nr 466, s. 119-127.
- Kudelko J., 2014, *Uwarunkowania rozwoju regionalnego w świetle założeń europejskiej polityki spójności na lata 2014-2020*, *Studia Ekonomiczne*, nr 166, s. 118-127.
- Kudelko J., Prusek A., Zieliński K., 2011, *Europejska polityka spójności oraz jej efekty w Polsce*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
- Stiglitz J.E., 2015, *Cena nierówności*, Wydawnictwo Krytyki Politycznej, Warszawa.